

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Drei Kolleghefte - Cod. Ettenheim-Münster 162

Anreiter, Thomas

[S.l.], 1622-1623

Quaestio III.

[urn:nbn:de:bsz:31-114244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-114244)

QVÆSTIO III^a

De meteoris aqueis.

DVBITATIO I^a

De nube, pluuiâ, grandine

Quæ sit nubes **Conclusio** Nubes est vapor condensatus re-
cedente scilicet calore extrinseco, quod participabat a
radijs reflexis, natura aqua se se reducens ad pri-
stinas suas qualitates inuente frigore media regi-
onis. Nubes est duplex una sterilis, cuius maior pars est
i. exhalatio, et in uentos abit, alia fecunda, aqua nimis
ut resoluatur in aquas, locus eius est media regio, licet
fortasse aliquando ad unum tantum milliarem eleuetur,
tempus requirit non nimis calidum ne forte dissi-
patur, nec nimis frigidum ne ab ascensu impediatur,
notus denique, uel est a ventis, uel ex uenti fuga con-
trarij, uel ab antiperistasi

Quæ sit pluuiâ **Conclusio** 2^a Pluuiâ est nubes in aqua re-
soluta, siue fluxio rubis humida feruore solis in gal-
tas liquefacta, qua quidam si minutis, crebrisq;
stilis defluat psecution. uel imber dr, si grandioribus
rainibus, si mediocribus pluuiâ, que in aqualitate orit-
to a uapore rariore et densiore, tu a frigore rubens
constringente tu denique a distantia rubis à terra, quon-
iam frigus est ualidius. 1° maiores concrescunt gutte. Pluuiâ
signa. 1° dotis inchoitq; nota sunt q. uel sol uel luna
pallidus oritur, ratio quia pallor ille non nisi ex interpositio-
ne uaporu inter nos et solem efficitur contra uento uel
nubes seruitatem pronittit. 2° uel sol orientis maior solito
apparet, hoc n. fit ob interpositos vapores, in quibus radij
solis refracti esse faciunt uideri maiorem. 3° humig-
tatio magna lapidum et parietu, hoc n. a uaporibus

*Pluuiâ si-
gna*

1°

2°

3°

praesertim laxatorum, raptorum, fiatorum. Et ab aeris
circumstantis minima mutatione intemperiam corporum
morbosorum statim excitari.

Quid sit ne
Certa

Conclusio 3 Nebulae est id quod ex nube in
aqua concretata relinquitar, ut, veluti sereno,
tum nubis ex inuisionis ad aquas frigidas partibus
remans, unde fit et naperat ex tenuioribus, et sub
horibus nubis partibus ut glaci. l. 2. c. 1. r. 4.
et p. 15. contra Olympiodorum ratio est, quia partes den
siores nubis facilius accretur in pluvia quam rari
densa quae nebulae non est ex densioribus: haec ad terra
descendens serenitatis est signum, est et alia nebula
quae non est aliud, quam uapores et loquies humiditatis esse
si inq. propius aere haerentes et crassitatem, qui re
sistant agenti, quo eos eleuat, haec in aera ascendat sole
aduenientis pluiam, si descendat, uel auarepat ure
nitatem sponte.

Quid sit nix?

cur nix albo?

Conclusio 4 nix est rubes friabili densi
tate conglaciata, efficitur ex nubis in media aere
regione, antequam periret in aquam ob uehemen
tiam frigoris congelat. Haec albedo non est apparen
tia contra Anaxagoram, nam albedo non est apparen
tia, sed uera, ratio quia nebulae ex qua nix generat
rara est et pellucida, uicog, lucis et candoris susce
ptiva. Et quia frigus albefacit, unde in Septentrione
homines, uerbo sed et cornices, uulpes, corui, aliaq. ani
mantes alba reperiuntur, quarum meminit Ailes in
5. de generat. animalium. 3a quia partes aerea
et spiritus sunt admixti, quae facite albescent, Mollis
est nix quia uidelicet aliquid caloris retinet, unde
in terra iacens si frigeat magis duret et aliquid
quidem in Christalium, uel uide, reperit in Alpibus. Lata
est nix in Lana, quia ut ait alb. l. 1. c. 1. nebulae ex
qua nix fit haec partes Latae nixar Lana. In monti
bus diutius conseruat, quia in ualibus, quo montes ex
algi frigidiores sunt ob uicinia mediae regionis aere de
quodq. licet sine propinquioris soli, ea tamen propinquitas.

cur mollis?

efficeret ad congeland³ aqua³ tunc aqua posita in suo
 naturali statu esset congelata, quando quidem in summe
 frigida. et n^o est naturaliter congelata, adde filum
 ad concretione³ comp^o requirere aliquid caloris ut
 L. 4. c. 5. unde et hoc n^o na^o quando in re
 terra³ admittione, et a aliquo calore concretescunt
 miratur ap^o semp^o liquor gelascens quod partes te
 niores compressione illa exhalent. Quare ut gla³
 posita³ marina aqua congelari videtur historia impiti
 et in exphi maria³ A. Philonarium in et^o re³ apertam
 in deliis vocant nam Beda L. de nata³ ar^o 7. 9.
 meminit maris glacialis ultra filum

Quid sit for. **Conclusio 7^a** Ros est vapor modicus in ultimo
 aeris loco condensatus, qui solutus in aqua³ gellat in ar
 boribus et fructibus insidet. Præna est congelatus:
 n^o q^o in media regione aeris hæc duo fiunt. q^o alia
 referre possent in altioribus montibus: q^o vapor e quo
 fiunt n^o nisi ex locis aëris ac humidis atq³ a calore
 modico subleventur, tempus quo orientur serenus debet
 esse, alia n^o ventis turbatur n^o ut concreta³ v^o
 p^oit, et fit quidem vernus, atq³ autumnale, quod ut ap
 tiffimum rabe moderati caloris, qui requiritur ad gene
 ratione³ roris, hybernus a. proppriam ut quæ magno
 frigore coalescat. Quare q^o fiat quod præna exuat
 traxeras arboru³ frondes? R^o præna³ consumpto calore
 q^o frigus eliceret foras humores totum quo exhaurto
 necesse est frondes arefcere, h^o n^o frigus n^o comp^o
 nendi et coerandi

Quid sit n^o. **Conclusio 8^a** Mal fit quando una cum va
 pore tenui ex quo ros generatur, effertur partes gla³
 terra subtilis ex qua³ varia cal³ humore tenui q^o
 m^optione gignitur succus prædulcis, qui exipiter
 herbis folijs, florculis, et terra sola, ex quo d^ostat

De rore, melle, saccharo, manna, 38

apud mella non conficuntur, sed colligere tantum
ut loquitur Aulus 1. de hist. Galienus c. 22.
1. 11. 12. Probatur tunc pro vel altero
die cellas melle repletas muerunt operij. 2. qd autumno
mel sibi detractum non reparant ut tñ illo et tempore
flores suppetant, ex floribus igitur fauos ex lacrymatis
arborum carum fingunt mella vero ex rore aeris colligunt
Nota mellis sylvestris rore quosdam intelligere arborum
folia candida et terrea, qua contrita saporis mellitum
exhibent quosdam humorem ex folijs arborum collectum
alios mel tertium sive crucium de quo Plin. l. 11. c. 16.
alios rore ex arboribus, alios mel in lapidibus scissuris agrestibus
apibus confectum. Nota in Sardinia mel amarum
gigari quod apes ibi mellitum rore ex absynthio colligant
ut. Cornubricens. c. 9. t. 7.

Conclusio 9 Saccharum mellis quoddam unde saccharum
genus est quod ex canny, sive arundinibus ex quo quod
igni a quo candore et spirititudine contrahit meliorum
in sponte sua exsudet antiqua canna exsudantur
sicut ex arboribus lacryma a veteribus saccharo dixerunt
sed non est ut pluribus docent Cornub.

Conclusio 10 Manna efficitur ut mel, ximus. Manna
ra quando una cum ferui uapore, ex quo ros gignitur
elegantur partes terra subtilis, ita ut partes aqua
ualde excoquantur, nescantq, partes terra cum eorum
qua humiditate, exiit liquor hic mellitus saporis
qui arborum in ramis herbis lapidibus et terra in
hincitur. Manna mellea, ros Syriacus vocatur ab alijs
mel acreum, fit a. in calidioribus regionibus et in
hinc in India, e qua fruges manna adquebitur in sapore
farum mellis refert, 2. colore, sabroso rotundum
est instar gratia coriandri. 3. glebarum specie conficitur
et omnibus praestat.

DE VBITATIO II

De mari

Thore n. hie ab aeterno u. a. hie sibi se hie suavit.
Notandum e mare non fuisse ab aeterno, ut falso sibi persuasit Aristoteles, sed in ipso nascentis mundi epocha a Deo factum, et quidem tunc totam ab eo circumdatam terram die tertia in eo in quo nunc est loca coactum, ut n. dicit Deys congregantur aqua quae sub celo sunt in locum unum, et appareat arida, confecta tellus, canata receptaculo praebuit undis, in quo simul confluerunt, ex quo patet aquas terrae altiores non esse, ut et litora veneta totiusque Apulia planissimi campi indicant

Mare super Oceanum.
Notandum e quod omnibus maribus quibusque potissimum Nalebrari in Oceanus totam terram ambiens et a plagis terrarum, quas aluit corpora desumens, Oceani sui, Aethiopi, Atlantici, Scythici, Britannici, Germanici, et Mediterraneum, quod per medias diffusum terrae Africae ab Europa determinat, denominationesque, nascitur ab insulis locisque adiacentibus Iberici, Balearici, Ligustici, Tyreni, Gallici, Siculi, Cretici, Egei, Adriatici. 3^m et rubrum, ita ab aquis rubris non per se, sed ratione rubra arenae, uel coralliorum, in modo haerentia dictum, ut testis est Joa. Barius c. 11. 1. 8. de rad. 2. in historia Indiarum 4^m e Persici, ita dictum a Persis. 5^m et Caspium, uel Pericarpium, unde quaeque littoribus clausum, et ex multorum fluminum uisum, paludis stagnans, ut placet Aeli L. 2. c. 1. et approbat Ptolom. L. 2. c. 5. exponeret nihilominus subterraneis cryptis in portum, ut hic in Egeum, et illud in Mediterraneum.

Motus maris diversus.
Notandum e diversos esse motus in mari, nam propter reciprocos ventus mouetur et a Septentrione ad Austrum, eo quod Septentrionalis pars calidior sit Australi

quodq; plures in Septentrione orientur aqua plura
 et mltiora flumina se ibi exponerent, qua mare in
 tempore Dant denotant, ad partem depressiore propter
 absumptas a feruora solis undas et qd de fluxum
 australis Oceani in occidentem pelagus, nec vero absurda
 uideri debet quod in terra n. fore rotundam
 quia uel eam agnoscent monte, uallegz in terra
 p. qd's del abatur aqua, quod a Mathematici aiunt
 terrarum aqua consistere uere unu globu rotundum
 intelligendum est n. Mathematice sed Physice huiusmodi
 a. rotunditas n. excludit inaequalitatem, de qua
 hic est sermo, moxetur et mare ab oriente in occi
 dentem quem motu obseruauerunt y, qui ex Hispania
 fortunataq; inelas traiciunt, impetibus uero qd ex
 Hispania ad nouu orbem uno mense nauigant, et uel
 tuum, quatuordecim mensiu spatio eadem uia redire
 possunt, causa huius motus uidetur esse occulta quaedam
 uel primi mobilis, qua aqua uergetur eandem partem uer
 giat, qua ipso mouetur, motus uero illius, q in mari
 haereticus est obseruatus ab occidente ad orientem causa
 uidetur esse litus, in quod aqua illudens deflectit ad
 latu, fortiter, iuxta terrarum oras ad orientem.

monat et mare
 ab oriente in
 occidentem

Conclusio cause actus maris, quo suo ex
 cedens loco longe lateq; se se diffundit ad horaz al
 quot postq; in aluam suu se se recipit uel prosu
 adhuc ignota est, aut si qua est uel Luna e pro ut a
 pectus solis fouetur, rapiturq; a primo mobili, qd qd
 Stoici aiunt mundu quodam esse animal, quod in gen
 tibus uariis spirando, respiciendoq; aquas agit et fabu
 la est aque atq; Platonis illa hieca, q absorbet res omnes
 paulo post easdem aquas, hinc de atriis pleriq; phi et
 Astrologi ad Luna uocant, quos uide apud Corinb. t. 8.
 e. 6. uel alius hic sequitur curru Luna et fore omnem
 eius uarietatem. scilicet, huius Luna ab oriente ad meridianu
 Luna p. qd

causa actus
 maris est
 Luna

causa hic est
 Luna p. qd

ascendit effluit mare. Si descendit ad punctum occidentis
 refluit; rursus, dum ab eo puncto ad punctum mediu
 noctis pergit iterum effluit, et denique in puncto medio
 noctis ad orientem progreditur refluit. Ille vero praecise sensus
 et ubique in eodem puncto temporis, sed plerumque et fere,
 sunt in quibusdam mariis, quae fere nihil astant, ut Li
 gurius, Tyrenus, aliaque, quod profunditati quae vim luna
 cludit maxime visum et promontorijs in littore,
 quae actionem Lunae Lunaris impediunt tributorum. Ista
 vero maria vehementer astant, ut Claudicus, quod in
 regressu rocas milliaria, Britannicus quod sexaginta milia,
 atque Iebus, quod in reditu rocas quasi in gulfu delogit,
 Lusitanus, quod ipsa et Flaminia, alibi suo retrocedere con
 pellit, rursus in Lusitano Oceano, et in sine Adriatico
 sensus fere horis immesit mare, et totidem deturrescit,
 ad Garamna in Aquitania septem accedit, quinque vero
 octo recurrit usque tanta vi ut ferruca anchora non
 satis firmamentum, in Iudico vero mari ad littus
 Gambiae hinc horis se ad triginta vicibus lentas
 effundit, celeritate sua et velociter currentes assequas
 totidem quoque horis se se refundit, denique quo magis
 Luna impletur lumine eo magis fervent maria
 quo illa citius oritur, eo citius astant. Maria magis
 prius quod Luna est causa, adde quod Luna dominetur
 humidis eo medicorum astrologorumque sententia quae itaque
 Quare? ea occulta quaedam qualitate, vel lumine
 suo id efficiat. Et praecipue occulta qualitate, sed lu
 na apud Antipodas commoens adhuc via movet maria
 at tunc non transmittit in ea lumen esto vero imittat
 in aquas quae ibi sunt radios, easque movet at ea
 contraria vis maribus non sunt ad certum flamma
 alia intercedunt quae prius motus illi recipere deberet
 si per ea ad via duceretur, Lumen quoque illius re
 flexus debile est et saepe ad nos non pertingit, certe in
 eius defectu prosum nullus est, inerat tamen non agendi

Luna humida
 dominatur.

Lumen Luna su propriu, te' adu' itiu, ut ex paulo an
 te dictis constat. Quare & an rarecant aque in velle
 ant et ea ratione maiores quarant locu' et addensent
 in residant? Non, sed ut magnes ferru' mouet p' sua
 utabens illi communicato, ita Luna mare p' vim no
 tus effecti cem' ipsi communicato, deinde si rareceret
 et infra nauim posita vel in vase rareceret, ista a
 rat' id a. com' n' lest. Quare & cur n' ubiq' eodem tem
 pore a'ctuet? R' p' locoru' situ' littoru' altitudin' aut
 planitiem, p' flexuosos meandros, quibus retardatur,
 adde locoru' na'am et qualitates ventoru' occurru'
 notus alios mariu'. v. g. a septentrione ad Austrum
 pra'valentes subinde astui alioru' astroru' vires, qua
 tempant, impediuntq; Luna actione. Quare & cur aqua
 fluviales eandem vim Luna n' sentiant? R' sicut acus
 magneti illita poli septentrionalis vim sentit, alia
 vero minime, ita aquor quod salu' est excipit vim
 Luna fluvii vero qui dulces sunt n' vitam, si qua
 vero flumina respiciant id fit ratio marin arum
 aquaru', que occulte se se admiscunt, et cateroquin
 tranquillitas aquas turbant, seuq; rapiunt. Quare
 & cur sicut Luna mare euocat ita euocat om' n'
 detineat in eodem loco, vel ut influentia polaris
 ubiq; sit acus nautica, semp' ea ad se fleat cur
 n' ita Luna influentia semp' agitac' mare ut con
 tinuo a'ctuet? R' terra altitudin' ob stare ne si
 luna mare nimis longe auocetur, et ipsas aquas
 pondere suo repetere deducio ra' luna' longius dece
 dente neq; et eadem vis que ad mouendu' quod gra'
 sufficit semp' satis e' ad idem diu in eodem loco
 retinendu', deinde Lumen Luna p' digressionem
 eius, et obliquu' ad mare respectum vim aliqua'
 in agendo remittit.

Conclusio & causa salbedinis in aquis marinis
 et praecipua est s'rs vis uivans et uivans simul

agua n' m'ie
 naugeti.

cur ubiq;
 eode' tempore
 a'ctuet?

agua dulcis
 n' recipit illa
 qualitatem Luna.

exhalationes aridiores solis paulo nimis excoctae,
 item q. loca bitumine, alumine, sale plena, quae uel
 occupat alicubi uel in ariditate, a pars uidetur a caribz
 p. p. aperi Basilio hom. 4. hepaneron, Zsidorus l. 23.
 etymologiarum c. 14. 2^a est artis. 3^a aliorum. 1^a pars pro-
 batur die tertio, quo spiritus segregauit aquas ab aquis
 congregationes illas uocauit maria et maria esse non
 possunt sine saluine, deinde die quinta repleuit spiritus
 mare piscibus, et pisces marini salitudine in aqua re-
 quirunt ad sua uita diuina conseruatione deinde spiritus
 facit maria, ut seruirent utilitati et navigationi homini
 cui terra dederat excoctas, et aqua salua utilior e
 navigationi, ut quae sua crassitie melius sustentat ore,
 et uentum, et calore saluarum exhalationum facilius
 prohibet congelationes ut non impediatur cursus nauis unde
 quod quocumq. alia causa adferatur uix sufficientes sunt et
 tanto tempore tal late fusis aquis tamq. profundis sub-
 ministrata possint saluere, haec secundum, quia multis
 signis constat exhalationes eiusmodi conmixtas esse mari
 illudq. salire: quod aquae marinae calefactae et ex-
 siccat, ut docent medici Galenus. 1° de facultatibus
 simplicium medicamentorum. c. 4. 6. 7. deinde quod
 aqua salua ceteris grauior crassiorq. sit, adeo ut
 omnium crudum salis lymphis immixta subnatet in sal-
 cibz uero subsidat, at non e crassior nisi pro exhalatione
 adustas ferreas conmixtas. 3° aqua marinae
 penetrans per poros in uas cereum denique in mare
 et in puteos in littora depositos per terram distillans
 dulcis est at hoc non alia sed causa nisi quod exhalatio
 adusta, quae amaritudinem efficiebat simul cum subtilioribus
 aquae partibus penetrare non possit, idem probat uaporis
 in mari Clati a sole, qui dulcissimus sunt. denique probat
 ex flire in problematis s. 23. q. 30. cur, inquit,
 sapinus mare salis et calidius itemq. aqua putei non
 suprema quae inae, an quia sol et aer partes humores
 tenuissimas assidue detrahant tenuissima uero dulcissima

tollitur q^o e parte superiori tenuior dulciorq; relicta gra
 uior in maioriq; parte. Nota a. nam exhalationes adusta
 posse de quibus in mare, uel in pluuibus, uel et sine plu
 uibus a noctis frigore contrahitur, ut uult puerros, quod si
 et calore solis educatur exhalationes quandoq; ex
 fundo, quae quod crassa densaq; sint n^o nisi ad superficies
 aqua atolli possint a sole ibi uero deserta a calore solis
 & ariditate ut uult Albert. aduocatur inq; saltem
 abeant, et namq; sal adustus uapor. hinc tertio patet,
 aqua n. a loisy in quibus haeret sapor desugit, hinc con
 stat cur alias plus, alias minus aqua marina sint salsa
 scilicet ratio aduocatur plus uel minus casarum uerum
 car in fundo alicubi sit salinus, nempe pp metalla terrarum
 salsa propinquas. hinc alicubi in uado et dulce est. h
 id fieri ob flumina, quae se se deseruane in illud, et quae
 loq; ultra centum miliaria profudat ut exptus in Colubus
 in mari Septentrionali, auerunt alicubi uera aquarum
 dulcium in terra in mari scaturientia, quae salsa quod
 doq; in uno huc uentes possunt conuertari in dulces,
 et tales esse credibile. h^o quae uiratores elatas in
 fundo propinant. Quare unde sit salbedo quorundam for
 tium? h^o uel a maris salis aquis, quae sub terra
 uel cavernas excipiunt uel a salis terris, quae lam
 bunt, quod si quae et exhalationes adusta in eos deci
 dant, auerunt salbedine, huius generis est for ille apud
 Phoenicos cuius aqua decotta ubi refuipere euadit
 in salem cui adde Syadam Latam apud Strabone
 n^o procul a mari Caspio. Item Asphaltidem Iudaea apud
 Josephu. l. 5. de bello Iudaico c. 5. Pharium
 meminerunt Combricenses capite tertio tracta
 tus decimi, quibus addas licet puteos salso, qualis
 et in Aegya unus, et Hispani unus, et in Volaterris,
 aliquot, quibus ut aqua marina, ita et augmento
 et decorentur com munitur. h^o n^o semper eadem hora in
 apian, aut desinant crescere in mari. h^o infractis
 figuratq; locore.

DUBITATIO III^a

de fluminibus.

Concl^{ff} *Lumina quæ leprofiori sunt ortu et magna copia se se profundant statim in ipsâ sui origine aut quæ perennia sunt n̄ videntur e fluxu, uel aere in aquam uerso procreari, sed effluere e mari ita B.P.P.*

H. Th. Albert. contra Averroem, Cardanum, Paulum Verulamium, et Parisienses. Ibi s̄. quia incredibile uidetur Nilam, aut Euphratem ex solis vaporibus, et aere in aquam mutato nasci, quia si uel nuda aqua effunderetur tantis s̄ fluminibus non sufficerent, deinde successio illa continua aeri aeris, qui corrumpitur ita s̄, frigit terra, aerem corrumpentis h̄ uidetur tot aeris, sicut aquale continuari posse quod perennes durant fontes, nam uel in nubibus superfluentibus, uel ipsius terra perdere, uel alio casu, ubi illa facillime obstrui possent. Et ubi subeat vapor et aer motus, et id locum n̄ h̄t in fluminibus, q̄ in planitie erumpunt, cuiusmodi uidere est quibusdam in locis, ubi lacus, fontesq̄ scaturiant ab oibus montibus remotissimi quoniam et magni montes sunt, e quibus uel rari, uel minimi fluitant erumpunt, sicut e contra e collibus quandoq̄ terni uel quaterni nobilissimi fontes procurrunt. s̄. Th. Albert. c. 1. omnia flumina intrant in mare et mare n̄ redundat ad locum unde exiit flumina, reuertitur, et iterum fluant, quod uerba Ciceronis uolente detorqueat ad medietatem fluxum, quasi res, surgit et iterum fluant. s̄. ut aduerti e mari in vapores absant, q̄ postea in cluui in montibus terrarum caueris rursus in aqua fluentem concreuant. Quæres s̄. quomodo aqua e mari feratur ad montes altissimos in quibus scaturiant sicut Theodoretus h̄t nota illas transire promouente sicut uerbi causa uille bono hominum animalium stripium. s̄. Th. Albert. corpora

actione. id praestari. 2° cur n^o erumpit aqua alicubi
 et terra antequam ad montem deveniat? & arbitrat^{ur}
 illu^m arte boni, proniores s^{unt} aquae ductu^m isto rem-
 tubos tam docti cooptasse, ut nihil metuendum sit, ne in
 itinere alio diverseat aqua. 3° quomodo mare sufficiat
 tot fluminibus atrendi? & sufficere mutua compensatione
 accipit n. quod dat ut ex recedant. constat.

Conclusio 2^a ex genere nihilominus pluvia
 & aeres q^{ue} coarctati in aquas fortas, et si quidem per
 exnes nota sint, aut exiles admodum sint p^{er} conu^{er}sio^m
 proficisci ab aere, vel aapore in aqua^m coarctato,
 ead^{em} pluvia constat experientia, quod hyeme pluviaru^m
 niviu^m resolutaru^m copia flumina maxime auget,
 nec abunde illa redundantia Nile anrea de qua multa
 multa, oritur quae quod in illa tertia portione, qua
 ultra nitina^m aethiopia usq^{ue} ad aleberrima bona spei
 promontoriu^m in formam caspidis tendit, tunc sit hyems,
 Nilu^mq^{ue} obliuiscat terras pluvia. n. illa undiq^{ue} conflue^{ns}
 Nilu^m, unde ripatis litoribus in Aegypto lateq^{ue} campos
 refagnat unde contingit flumini Nigri ex eodem
 aluco p^{er} partem Africae currenti et Ruperati in Mes-
 opotamia, itumq^{ue} Indo et Gargi ut placet Plinio. *Abundantia*
 Conimb. Nile^m dicitur ex paradiso et p^{er} quosdamuniculos
 subterraneos p^{er}ire in lacu Africae vocariq^{ue}
 Gen. 2. Gen. 2. hanc posterioris q^{ui} pro exilibus illis fon-
 tibus videntur sufficientes caritates in terra posse dari,
 in quibus aere transpat in aquam. Nota n^o negandum
 quia magna aquarum receptacula sunt aliquando sub
 terra, ut a metalli fossoribus cognoscit esse tempore
 Philippi Macedonis docent Conimb. 4. Sed id
 negamus huiusmodi Lacus esse scaturigines fontium
 existimand^{um} n. die tertia nascentis mundi ut mare
 suo in loco a Deo est constituta ita ut p^{er} subterraneos

meatus in d'rasa mundi partes aqua' derivatam,
unde flumina exiterent.

Conclus 3 qualitates aquarum adven-
ticia oriuntur, sive vel quia cum terra mixta insipida,
vel quia caloris aliqui a' tale' exloquuntur, vel quia terra
metalla, aut concretu' aliquo' succo' lambunt, vel quia
expiationes aliquas recipiunt, acerbitas n. ab alumine
amaritudo a nitro, sal suyo a sale, sapor ferri, alio' u' q'
a ferro alijsq; trahitur, huius generis sunt fontes como-
plures in Germania et alibi, omnium nobilissimus e'
qui apud Eburos celebratur, n. minus forte admirabi-
liunt, qui vel in Napo, vel in Andro insula, vel iuxta
Saphlagoniam, vel apud Liguras aquam vini saporem
Sabantem, et inebriantem effundunt, quod et de Lynce,
sive Fluvio canit Ovid.

Quom quicq; parum moderato gutture trapit
Haud aliter titubet quæ si mera vira bibisset,
quod q' aqua putri Mattoris in Peloponneso spirat odor
ingrati et quod succo' lambat odoratu', quod fatcat
Asphaltites et fluere, alijsq; est vel q' adustas epala-
tiores, vel putorem aqua' consistens et ruius con-
clusa.

Conclus 4 communiores fontium effectus
sunt calores, morbi sanitates, et rerum quarundam
in ligna vel lapides, conversiones, calores frigori,
calorisq; plus minusve inter se tribuitur, sanitates u.
rerumq; metamorphoses vel minerali aquis vel a terra
vel ab astris communicata, ex quibus expediri pnt
varia que referuntur de aquis la. Plin. l. 2. c. 103.
et alijs. Nilus in Arabia plurimum in Na-
donia Cratis in Turcis, Peneus in Thessalia, Xanthus
iuxta Rhod, omnes reddunt albas id fit ratione frigo-
ris et caloris, aqua n. humida, frigidaq; ad potum
delecta cum tepat redditq; spiritum, ut albescat
pilisq; et Lana eundem accipiant colore, contra calidam

uapore illo terreo admixto pellem quasi adurit et le-
 nigrit ut docet Albert. frequens aqua naltij in
 locis, quos uid. apud Conimb. t. 10. c. 1. causa e
 astuans intra terras nra, ignesq; subterranei ex sal-
 phure, uel bitumine q; exhalationes inclusas, et uocesq;
 uel ex motu, uel p; arripitum concitati, qui aquas cale-
 faciunt, hanc eandem fuisse caam existimant flumij
 illius arderet, qui Benedicto IX Pontifice e latere
 p; flumij prorupit, eiq; effudit in mare, itam limi-
 illius flammantis iuxta urbem Samosatam, q; reli-
 ctus ab aqua tangentibus adharsit, sequiturq; fugi-
 entes, et magis aquis marcescit est namq; ea uis
 bituminis. p; quicuiusdam admodum pinguis et calidi,
 liquorisq; oleae, et aerei, unde se aquis quandoque
 inuadit, ut aquis alatur flamma illius, et ni ijs
 ardeat ut prostant ignes artificiosi, extinguitur a.
 siccis, eadem ex caa uel uerte q; inmensis exha-
 lationibus, feruore mentitur aqua ad culmam co-
 gnomento insana cui sit frigidissima, nimirum q; multa
 mixta continet, scaturit Jodis Amonis fons sub Thucem
 tepentibus aquis, meridie frigidis, uespe calidis, media
 nocte astuantibus et de hinc deseruescentibus, nimirum
 quia sunt plures uerae qua illam aquam uarietatem
 continent et uicissim confundunt, fons Letha in Beotia
 adfert oblivionem a contra uicinus illi memoriae uespe
 quia cerebri qualitates distemperant uel atemperant
 stomacho cui cerebri competitur uitiato, transmissisq;
 in caput fumis mordacibus, uoxisq; quod idem de Cassi-
 nicij aqua in Thracia equos referantur dici potest
 quod uelb larus ad Manduriam oppidum haudis aquis
 n; minuatur uel affusis n; augeat, uel quod pleni ali-
 bi n; effluant, sed resorbant aquam uel in pondus
 aqua in tanta est quod repellat descedentes et cui ijs
 subsidat, uel in patentes uenas aduidentes ex ima
 parte et ad labrum admissa emittentes referenda e.

Quaest. IV Dubit. 1

Quaest. IV Dubit. 1
 Quaevis quana oiam aquarum accomodatissima ad bibendum:
 est quae lenis, tenuis, pellucida, saporis, odorumque
 expers est. Haec quae talis defecatio est et purior fit
 quia a stomacho oneri est, ipsiusque calorem obruens
 puritatem morborum paratum generat, ut quae lacu-
 tres, palustres, nivosae, glaciales, aut fluviales
 cum procella delatae probanda sunt in potu, sed fontanae
 et fluviales, de quibus Conumb. c. 6. + 10.

QVAESTIO IV

De meteoris aëreis.

DVBITATION^{ntica}

De Ventis

Conclusio I. Ventus non est commotio vel agi-
 tatio, sive fluxus aëris, sed exhalatio mixta frequen-
 ter uaporibus terra circumlambens aëris, concitata, ut
 priorum contra Stoicos, aliosque antiquos est, quod ad pulsam
 campanam sequatur aëris agitatio itaque ad aëriam
 tormentorum explosiones atque sequuntur venti, hoc potest
 uideri quia multa attolluntur exhalationes multi coram
 tantum venti, ut uerno et autumnali tempore, quando
 sicut copiosior est exhalatio, ita et uentorum maior est
 copia. 2. quia sole oriente matutino tempore multa
 exhalationes eleuantur, plerumque et concitantur venti;
 3. quia nix liquefit, ac dissoluitur per exhalationes pro-
 mixtas, venti quoque orientur, 4. quia color igneus,
 et calida et sordida exhalatione in aëre apparent
 uentos indicat, 5. uenti exsiccant, at hoc non facerent
 nisi in ipsis predominaretur exhalatio, quae est sicut
 diuina exhalatione mixta frequenter esse uaporibus
 6. quia uapores absque exhalatione non facile eleuantur